

Στον αστερισμό της αριστερής μελαγχολίας

7. Το ελληνικό συνθετικό ποίημα-καντάτα του 21ου αιώνα

Μία από τις μείζονες επιδόσεις της ελληνικής ποίησης του 21^{ου} αιώνα είναι το βιβλίο το οποίο δεν αποτελεί συλλογή μεμονωμένων ποιημάτων αλλά ενιαία ποιητική σύνθεση. Οι ποιητές αυτής της γενιάς δημιουργούν συχνά φιλόδοξες εκτενείς συνθέσεις που απαιτούν συνολική και συστηματική ανάγνωση. Δεν πρόκειται για εθνικά ποιήματα, ένα είδος που άνησε από τη δεκαετία του 1820 ως τη δεκαετία του 1970, αλλά για κοινωνικο-πολιτικά ποιήματα, ένα είδος που σπάνια καλλιιεργήθηκε σε μεγάλη κλίμακα. Αποκαλώ αυτό το είδος σύνθεσης «καντάτα» επειδή θυμίζει έντονα μουσικο-θεατρικές συνθέσεις σε πολλά μέρη οι οποίες δεν αφηγούνται μια ιστορία αλλά δραματοποιούν μια κοινωνικο-πολιτική κατάσταση.

Όπως είναι γνωστό, η καντάτα (<https://bookpress.gr/kritikes/poisi/14308-lountzis-alekos-stigmos-oi-epomenoi-emeis-labropoulos>), θρησκευτική ή κοσμική, είναι συνήθως γραμμένη για σολίστ, χορωδία και ορχήστρα. Δεν είναι τόσο μεγάλη, τόσο αφηγηματική και τόσο δραματική όσο το ορατόριο. Είναι πιο στατική και παρατακτική. Έχει ενδιαφέρον ότι γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση την εποχή του Μοντερνισμού, από τον πρώιμο (Mahler, Schönberg) ως τον ύστερο Μοντερνισμό (Nono, Stockhausen, Maxwell Davies). Υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής ανάμεσα στους Γερμανο-Αυστριακούς και τους Ρώσους συνθέτες. Από τις πιο γνωστές ελληνικές καντάτες είναι οι *Κατά Σαδδουκαίων* του Θεοδωράκη, *Καντάτα ελευθερίας* του Λεοντή, *Μπολιβάρ* του Μαμαγκάκη, *Καντάτα για τη Μακρόνησο* του Μικρούτσικου, *Θρήνος για τον Ιγνάθιο Σάντσειθ Μεχίας* του Ξαρχάκου και *Αμοργός* του Χατζιδάκι, όλες βασισμένες σε ποίηση καθιερωμένων συγγραφέων.

Κύρια στοιχεία της κλασικής καντάτας είναι η διαλεκτική αλληλουχία των μερών, η χρήση πολλών ειδών λόγου, η θεατρικότητα που προσφέρεται για παράσταση και η πρόσκληση για ενεργητική ακρόαση. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος της χορωδίας καθώς συχνά αποτελεί μια ενδιαφέρουσα απόπειρα να συγκροτήσει ένα σύγχρονο χορό. Το ζήτημα του χορού απασχόλησε επίσης το Μοντερνιστικό θέατρο σε πολύ διαφορετικά έργα, όπως τα *Μάζα και άνθρωπος* (Τόλλερ), *Τα μέτρα* (Μπρεχτ), *Το πένθος ταιριάζει στην Ηλέκτρα* (Ο'Νηλ), *Φονικό στην εκκλησιά* (Έλιοτ) και *Καποδίστριας* (Καζαντζάκη). Τα έργα αυτά περιλαμβάνουν χορικά στα οποία άτομα με κοινά ενδιαφέροντα εκφράζουν συλλογικές ανησυχίες και ελπίδες. Η βιωσιμότητα του χορού (https://sites.lsa.umich.edu/lambropoulos/wp-content/uploads/sites/718/2019/05/lambropoulos_2010_greek-chorus-in-09.pdf), ως σκηνικού μέσου παραπέμπει στη βιωσιμότητα μιας σύγχρονης κοινωνικο-πολιτικής κοινότητας.

Είναι η ίδια η ρηξικέλευθη ποιητική της γενιάς του 2000 που παρακινεί πολλούς ποιητές να πειραματιστούν με αυτό το τόσο απαιτητικό (και για συγγραφείς και για αναγνώστες) είδος. Θα συνοψίσω εδώ ορισμένα θεμελιώδη στοιχεία (<https://poetrypiano.wordpress.com/2016/06/30/%25CE%25B1%25CF%2581%25CE%25B9%25CF%2583%25CF%2584%25CE%25B5%25CF%2581%25CE%25AE%25BC%25CE%25B5%25CE%25BB%25CE%25B1%25CE%25B3%25CF%2587%25CE%25BF%25CE%25BB%25CE%25B9%25CE%25BA%25CE%25AE%25CF%2580%25CE%25BF%25CE%25AF%25CE%25B7%25CF%2583%25CE%25B7-%25CE%25B7-%25CE%25B5%25CE%25BB%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BD%25CE%25B9>), αυτής της ποιητικής τα οποία απαρίθμησα για πρώτη φορά πριν επτά χρόνια. Η ποίηση αυτή, η οποία ανθεί από την εποχή της εξέγερσης του 2008 ως σήμερα,

- αντλεί από πολλά ιδιώματα και κώδικες, και αντχέι ταυτοχρόνως σε πολλά υφολογικά επίπεδα
- αλληλεπιδρά με όλες τις άλλες τέχνες και κυκλοφορεί ανάμεσα σε διαφορετικά μέσα
- σωματοποιείται και θεατροποιείται
- ραφωδεί τη μετα-χειραφετημένη αριστερή μελαγχολία και επαναστατική ενδόρρηξη υπό συνθήκες νεο-αποικιοκρατίας
- επιζητεί να χτίσει αγωνιστική αλληλεγγύη με ένα ψαλμωδικό άσμα των κοινών και ένα τραγούδι φίλων.

Στο είδος αυτής της ποιητικής καντάτας θα περιλάμβανα συνθέσεις όπως οι ακόλουθες (<https://poetrypiano.wordpress.com/2016/04/22/a-greek-poetry-of-defiance-at-a-time-of-left-refusal/>), τις οποίες παραθέτω κατά χρονολογική σειρά έκδοσης:

Σταμάτης Πολενάκης: Βερολίνο (2010)

Z. Δ. Αϊναλής: Η σιωπή της Σίβας (2011)

Φοίβη Γιαννίση: Τέτιξ (2012)

Λένια Ζαφειροπούλου: Paternoster Square (2012)

Ναταλία Κατσού: Κοχλίας (2012)

Χάρης Ψαρράς: Τα όντως όντα (2012)

Γιάννης Δούκας: Το σύνδρομο Σταντάλ (2013)

Νίκος Ερηνάκης: Ανάμεσα σε όσα πέφτει η σκιά (2013)

Έλσα Κορνέτη: Ο επαναστατικός κύριος Γκιούλιβερ (2013)
Γιώργος Πρεβεδουράκης: Κλέφτικο (2013)
Βασίλης Αμανατίδης: μ-otherroem (2014)
Ελένη Γαλάνη: Terrarium - Το πείραμα του Ward (2014)
Θάνος Γώγος: Γλασκώβη (2014)
Κατερίνα Ζησάκη: Ιστορίες απ' το Ονειροσφαγείο (2014)
Αλέξιος Μάινας: Το ξυράφι του Όκαμ (2014)
Θοδωρής Ρακόπουλος: Η συνωμοσία της πυρίτιδας (2014)
Γιάννης Στίγκας: Βλέπω τον κύβο Ρούμπικ φαγωμένο (2014)
Πέτρος Γκολίτσης: Η σάρκα των προσωρινών (2015)
Κατερίνα Ηλιοπούλου: Μια φορά κάθε τοπίο και ολότελα (2015)
Μαίρη Κλιγκάτση: Πλευρικά (2015)
Κωνσταντίνα Κορρυβάντη: Μυθογονία (2015)
Μιχάλης Παπατωνόπουλος: Βόλια (2015)
Κωνσταντίνος Παπαχαράλαμπος: Είναι (2015)
Κυριάκος Συφιλιτζόγλου: Στο σπίτι του κρεμασμένου (2015)
Μαρία Τοπάλη: Οι λέξεις μου (2015)
Θωμάς Τσαλαπάτης: Άλμπα (2015)
Γιώργος Αλισάνογλου: Παιχνιδότοπος (2016)
Δ. Γκιούλος - Κ. Παπαπρίλης Πανάτσας: Αντάρτικο (2016)
Φάνης Παπαγεωργίου: Η θάλασσα με τα 150 επίπεδα (2016)
Δημήτρης Πέτρου: Χωματουργικά (2016)
Σαμσών Ρακάς: Ούτες (2017)
Γιάννα Μπούκοβα: Drapetomania (2018)
Πέτρος Σκυθιώτης: Οι ακαδημαϊκές σημειώσεις του Ίαν Μάρκεζιτς (2018)
Ορφέας Απέργης: Η γλώσσα τους (2019)
Χρήστος Μαρτίνης: Ελίοφορ Φέστους (2019)
Μάριος Χατζηπροκοπιου: Τοπικοί τροπικοί (2019)
Jazra Khaleed: Μα είν' αυτό ποίηση; (2020)
Αλέκος Λούντζης: Οι επόμενοι εμείς (2021)